

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dereifikace zvířete aneb skutečně již zvíře není věcí?

Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), vnesl do oblasti soukromého práva bezpočet změn. Ačkoliv mnohé z těchto změn měly zásadní dopad na dosavadní soukromoprávní styk, přitáhla jen málokterá z novinek takovou pozornost veřejnosti jako tzv. dereifikace neboli „odvěcnění“ zvířete. Nyní, po více než 6 letech od nabytí účinnosti OZ, lze snad s určitým odstupem hodnotit, zda tato novinka přinesla pro společnost nějaké (pozitivní) změny či zda zůstala pouhou proklamací.

Úvod

Snad každý musel v době, kdy byl OZ přijímán, minimálně v médiích zaregistrovat, že zatímco dosud právo na zvíře pohlíželo jako na věc (ostatně již římské právo označovalo zvířata za „bučící nástroje“[\[1\]](#)), počínaje 1. 1. 2014 již zvíře věcí v právním smyslu není. Důvody této změny byly veskrze etické; skutečnost, že právo zvíře považuje za věc a staví jej tak na roveň jiným neživým předmětům, byla veřejností vnímána minimálně rozporuplně. Platí proto, že živé zvíře jako smysly nadaný živý tvor není věcí (§ 494 OZ), což ostatně stanoví i švýcarský ZGB (čl. 641a), rakouský ABGB (§ 285a), ale i např. ruský občanský zákoník (čl. 137).

Živé zvíře tedy není objektem práva (přínejmenším ne objektem v tradičním smyslu – věcí), není však ani subjektem práva (nemá právní osobnost). Platí proto, že ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně, pokud to neodporuje povaze zvířete (§ 494 OZ). Jinými slovy, živé zvíře je zvláštním objektem práva odlišným od věcí.[\[2\]](#) Dereifikace zvířete v českém právu si tak našla mezi odbornou veřejností i kritiky poukazující na to, že ve skutečnosti se nic nemění a dereifikace je pouhou proklamací bez zásadních praktických dopadů.[\[3\]](#)

Praktické dopady dereifikace

S živým zvířetem nelze jako s věcí nakládat předně v těch případech, které by odporovaly jeho povaze. Důvodová zpráva k OZ uvádí jako příklad zřízení zástavního práva ke zvířeti[\[4\]](#) - v praxi však zjevně není a ani nebude příliš časté, aby věřitel po dlužníkovi požadoval za účelem zajištění dluhu vydání právě dlužníkova psa či kočky.

Zvláštní povaha zvířete je pak reflektována zejména v právní úpravě nabytí vlastnického práva, a to konkrétně přivlastněním a nálezem. Platí proto, že zatímco věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit (§ 1045 odst. 1 OZ), zvíře jen tehdy, je-li zjevné, že je bez pána, tedy tehdy, není-li např. označeno tak, že lze vlastníka dohledat (§ 1046 odst. 2 OZ), vlastník jej evidentně nehledá (§ 1047 odst. 1 OZ) či je zjevné, že se vlastník chce zvířete zbavit (§ 1048 OZ), atd.

Kvitovat lze zejména právní úpravu nálezu zvířete. Je praktické, že zatímco k věci nabývá nálezce vlastnické právo po uplynutí 3 let od vyhlášení nálezu (§ 1057 odst. 3 OZ), nálezce zvířete nabývá vlastnické právo již po 2 měsících (§ 1059 odst. 1 OZ). Jedním z důvodů zkrácení této lhůty bezesporu je i citový vztah mezi člověkem a domácím zvířetem, pro který by bylo necitlivé (či slovy zákona: bylo by v rozporu s povahou zvířete), aby osoba, která o nalezené zvíře poslední 2 roky pečovala a přijala jej během této dlouhé doby za své, toto zvíře musela vydat vlastníkovi, který by se

náhle objevil. Přednost před ochranou vlastnického práva má v tomto případě zkrátka povaha zvířete jako smysly nadaného tvora a jeho citová vazba na současného pána.

V praxi se však lze často setkat s případy, které ukazují, že česká právní úprava povahu zvířete dostatečně nereflektuje. Příkladem budiž následující situace: Vlastník předá domácí zvíře třetí osobě, mlčky, bez bližšího vysvětlení, a „zmizí“. Nový pán situaci pochopí tak, že dosavadní vlastník zřejmě ztratil o zvíře zájem, a proto mu jej daroval. Ostatně všechny okolnosti tomu nasvědčují – zvíře je v zanedbaném stavu a po dosavadním vlastníkovi nijak neteskní. Nový pán se proto zvířete ujme a přijme jej za vlastní. Avšak co se nestane – po 2 letech se ozve původní pán zvířete s výzvou k vrácení zvířete s tím, že zvíře nikdy nedaroval, pouze jej vypůjčil. Během této dlouhé doby však již mezi zvířetem a novým pánem vznikla silná citová vazba, lze snad dokonce říct, že zvíře je nyní *de facto* dalším členem rodiny nového pána. **Paradoxní je, že pokud by nový pán zvíře našel, bylo by již dávno v jeho vlastnictví (po 2 měsících od vyhlášení nález), zatímco bylo-li mu zvíře jako v tomto konkrétním případě přenecháno, nezbude novému pánovi, pokud tedy neprokáže, že na něj předchází pán vlastnické právo převedl, než se se zvířetem rozloučit, neboť pro nabytí vlastnického práva ke zvířeti vydržením musí uplynout, stejně jako u jakékoli movité věci, obecná vydržecí doba v délce 3 let.** V některých zahraničních právních úpravách je přítomna na zvíře (jakož i na držitele zvířete) v takových případech brán ohled; konkrétním příkladem budiž právní úprava švýcarská, podle které lze vlastnické právo ke zvířeti nabyt vydržením již po 2 měsících (čl. 728 odst. 1bis ZGB), a tím tak podobným situacím předejít. Není zjevné, proč OZ zkrátit na 2 měsíce dobu pro nabytí vlastnického práva ke zvířeti nálezem, ale již ne vydržením, a tedy přiznává zvláštní ochranu nálezci zvířete, nikoli však již poctivému držiteli zvířete. Pravděpodobně se jedná o opomenutí českého zákonodárce; v každém případě jde o nedostatek české právní úpravy.

Podobně nedostatečnou se jeví i právní úprava náhrady újmy za usmrcení zvířete, konkrétně újmy nemajetkové. Lze sice hodnotit pozitivně, že při poranění zvířete musí škůdce nahradit náklady vynaložené na péči zvířete, a to i tehdy, když tyto náklady podstatně převyšují cenu zvířete (§ 2970 OZ). Ovšem při usmrcení zvířete, byť k němu jeho vlastník mohl mít silnou citovou vazbu, se vlastník může domáhat náhrady nemajetkové újmy spočívající v citové hodnotě, kterou zvíře pro vlastníka mělo, jen tehdy, pokud škůdce zvíře usmrtil svévolně nebo ze škodolibosti (§ 2969 odst. 2 OZ). Podle švýcarské právní úpravy naproti tomu vzniká škůdci povinnost nahradit nemajetkovou újmu spočívající v citové hodnotě zvířete **vždy**, pokud zvíře usmrtí či jen poraní, jednalo-li se o zvíře domácí, tedy nejen tehdy, usmrtil-li zvíře ze svévole či škodolibosti (čl. 43 odst. 1bis švýcarského zákona o obligačním právu). Podle české právní úpravy se tak vlastník usmrceného zvířete musí spokojit jen s náhradou skutečné škody (tedy jen s náhradou ceny zvířete), pokud neprokáže škodolibost či svévoli škůdce. **Tím je však zvíře stavěno opět na roveň věci, neboť citová hodnota zvířete může být pro jeho vlastníka leckdy mnohonásobně vyšší než jeho hodnota tržní.**

Závěr

Při hodnocení dereifikace zvířete v českém právu lze konstatovat, že potenciál této změny byl využit zhruba z poloviny. OZ sice proklamuje, že zvíře není věcí, tedy že je hodnotově něčím významnějším nežli věc v právním smyslu a v mnoha aspektech zvláštní povahu zvířete reflektuje. Jiné aspekty naproti tomu zůstaly dereifikací zvířete nedotčeny. Zákon se tak v souvislosti se zvířetem na jednu stranu, snad až nadbytečně, zabývá otázkou odměny za oplodnění zvířete (§ 1073 odst. 2 OZ) či vletu roje včel do cizího obsazeného úlu (§ 1014 odst. 1 OZ), na druhou stranu opomíjí úpravu situací, které v souvislosti se zvířetem v praxi připadají spíše v úvahu. *De lege ferenda* tak lze doporučit zakotvení jak kratší doby pro vydržení zvířete, tak i důslednější úpravu náhrady nemajetkové újmy při usmrcení zvířete.

Mgr. MLaw Jan Březina,
Advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.](#)

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946
Fax: +420 224 941 940
e-mail: advokati@akbsn.eu

[1] Viz důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, § 494.

[2] MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník - velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 232.

[3] STUNA, S., ŠVESTKA, J. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck. 10/2011, s. 372-373.

[4] Důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, § 494.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích](#)

jednotek na plnohodnotné byty

- Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví
- Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů (jednatel × společnost)
- Úročení jistoty (kauce), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl
- Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu
- Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky
- Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce
- Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy
- Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?
- Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře
- Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?